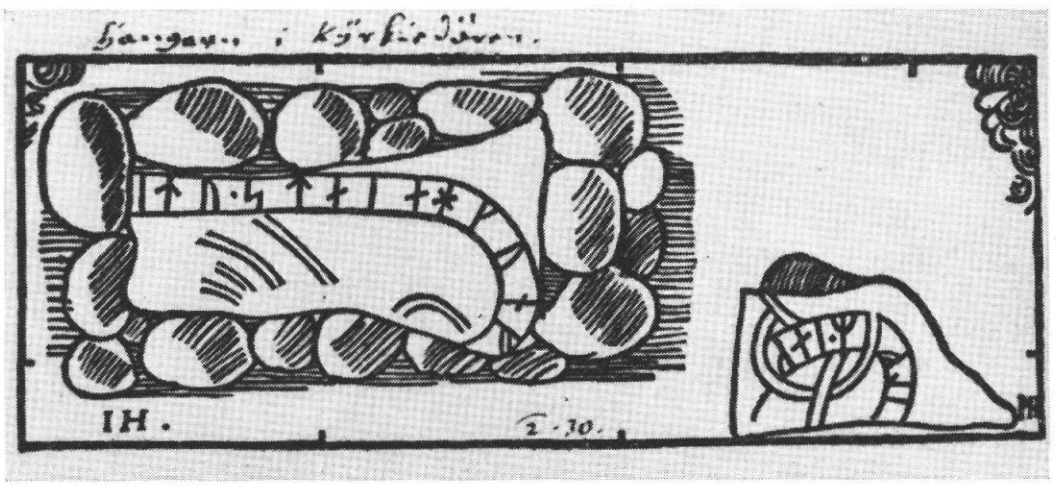

Fig. 200. U 205 (t. h.) och 206 (t. v.). Angarns kyrka. Efter B 90.

206. Angarns kyrka.

Litteratur: B 90, L 470. J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 196; UFT h. 3 (1873), s. 9.
Avbildning: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 90).

Runstensfragmentets plats anges, genom en anteckning på träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*, vara: »Hangarn i kyrkiedörrn», se fig. 200. Det är vår enda uppgift om fragmentet, som troligen försvunnit redan på 1600-talet. Ungefärliga mått (enligt Helgonius' och Hadorphs skala): 1,05 × 0,70 m.

Inskrift:

... itu · staia hkun f ...
5 10

... (*l*)*etu stæin haggva* ...

»... läto hugga stenen ...»

Till läsningen: Ristaren, troligen ej avritaren, har i 8 **a** och 12 **n** gjort sig skyldig till den relativt vanliga förväxlingen av tecknen för **a** och **n**. Man kan lägga märke till, att förväxlingen har skett nära och i runslingans krökning.

207 och 208. Råcksta, Angarns sn.

Pl. 129, 130.

Litteratur: B 93, 95, L 475, 476, D 2:114, 115. J. Peringskiöld, F 1 5:1 s. 21, Monumenta 3, bl. 197; O. Celsius, SR 2, s. 92, 605; C. C. Rafn, Nordiske Runemindesmærker, s. 79 f. (Runeindskriften i Piræus, s. 159 f.); G. Stephens, ONRM 2, s. 927, ONRM 3, s. 358; R. Dybeck, Runa (fol.) h. 5, s. 71; UFT h. 3 (1873) s. 10; Corpus Poeticum Boreale, ed. by G. Vigfusson, s. 371, 572; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10), s. 34 not 12 och s. 100 f.; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Svenska runristare (1925), s. 73; O. von Friesen, Runorna (Nordisk kultur, Bd 6), s. 221.
Äldre avbildningar: U 207: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 95); Dybeck (D 2:114), Brate foto 1904 (ATA). U 208: Peringskiöld, teckning (i F 1 5:1), träsnitt (i F 1 5:1, Monumenta och B 93); Dybeck (D 2:115); Brate foto 1904 (ATA).

De båda runstenarna, som utgöra ett monument, äro resta intill varandra på en liten kulle, 100 m. V om Råcksta mangårdsbyggnad, 100 m. S om trädgårdsmästarbostället, 8 m. N om en gärdesväg, som i västlig riktning går ut över ägorna. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Rydboholm».

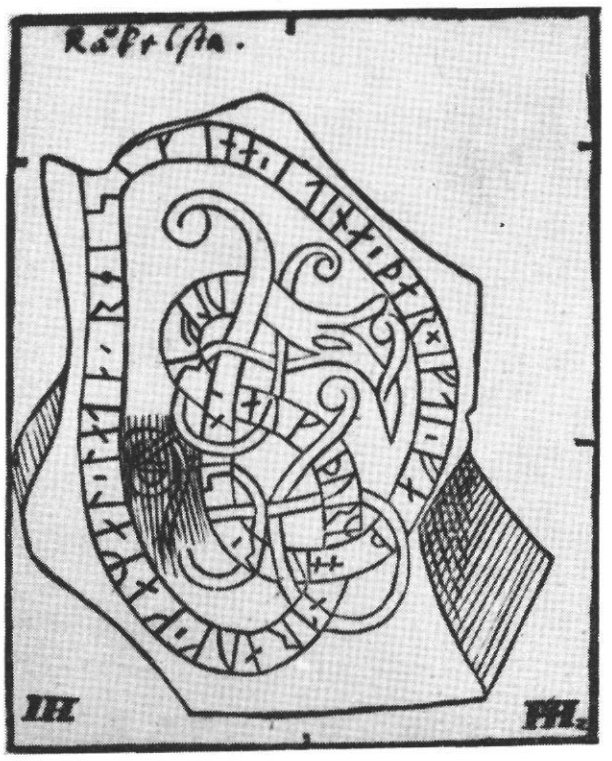

Fig. 201. U 207. Råcksta, Angarns sn. Efter B 95.

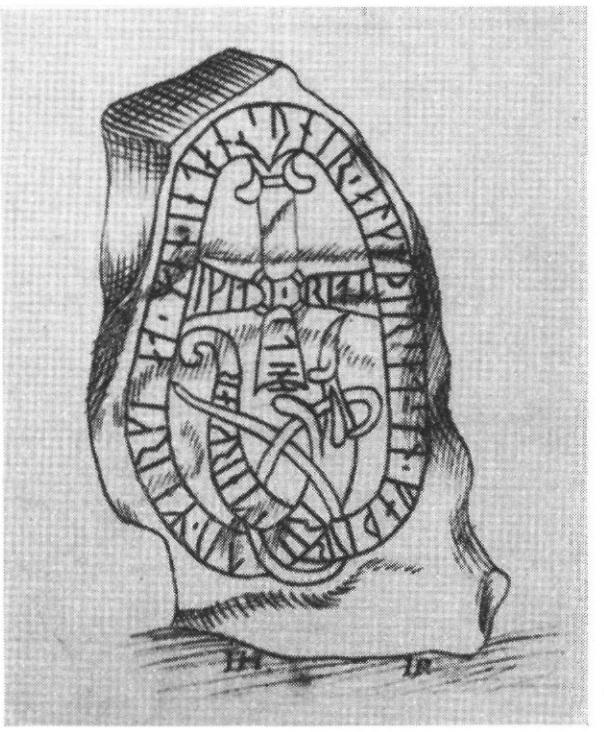

Fig. 202. U 208. Råcksta, Angarns sn. Efter teckning av Peringskiöld.

Anmärkningsvärt är, att Celsius endast känner till den ena runstenen (U 208), Han påpekar, att det »måste ha warit en sten till. Ty meningen är ej full. Ibland äro 2 stenar at fullkomna en inscription.» Dybeck omtalar, att »desse runstenar stå på en aflång, mindre kulle bland stensättningar och hednagrafvar i Rockelstads tomt, vester om och nära gården». (Äldsta belägget för gårdsnamnet är från $^{21}/_{6}$ 1318: *de roklestum*).

U 207: Grå granit. Höjd 1,22 m., bredd 0,93 m. U 208: Rödaktig granit. Höjd 1,28 m., bredd 0,80 m. Den vänstra av stenarna, U 207, är avslagen upptill till vänster, men skadan är relativt obetydlig. Också den andra inskriften är i stort sett väl bevarad.

Inskrift:

1. U 207:

ulfr ᛁ auk ᛁ þurmontr ᛁ auk ᛁ kamal ᛁ lata ᛁ reisa þisa ᛁ stina ᛁ þar+eftʀ ᛁ faþur ᛁ sin ᛁ
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Ulfʀ ok Þormundr ok Gamall lata ræisa þessa stæina þar æftiʀ faður sinn.

»Ulv och Tormund och Gammal låta resa dessa stenar här efter sin fader.»

2. U 208:

ristu ᛁ merki at ᛁ man ᛁ metan ᛁ sunir ᛁ alkoþir ᛁ at - sin ᛁ faþur sterkar
60 65 70 75 80 85 90 95 100 105

(på de tre nedre korsarmarna:) **usiti ᛁ rsti stina**
110 115

*Ristu **m**ærki at **m**ann **m**ætan,*
*syniʀ algoðiʀ at **s**inn faður Sterkar.*

Viseti risti stæina.

»Minnesvård ristade åt märklig man,
fullgoda söner åt sin fader Sterkar.

Visäte ristade stenarna.»

Till läsningen: av **s**-runorna äro 35, 37, 59, 77, 91, 99, 107, 112, 115 av svensk-norsk typ, medan 31 och 54 ha »vanlig» form; alla **t**-runor äro »svensk-norska». Sk äro korta lodräta streck, med undantag för sk efter 44 **r**, som är ett kors, och sk efter 90 **t**, som utgöres av ett horisontellt streck. Säkert stungna äro endast följande runor: 29, 45, 63, 73 och 101 **e**. Inskriften börjar utan sk. 11 **m** har under bst en extra bst, som korsar hst. Troligen har ristaren först glömt **m**-runan och börjat rista det följande **o**:et. När han upptäckte sitt misstag, ändrar han runan till ett **m** och insätter den »överhoppade» **o**-runan i den korsande runslingan. Av 32 **a** har endast ett kort stycke nedtill bevarats; stenen är på denna punkt avslagen. Samma skada har också tagit bort övre delen av 33 **þ**; troligen har här även ett sk försvunnit mellan 32 **a** och 33 **þ**. 35 **s** är säkert (sv.-no.). 39 **i** är ej stunget. Mellan 43 **a** och 44 **r** är avståndet ovanligt stort; dock finnas inga spår av ristning i mellanrummet. 50 **a** är obetydligt skadat nedtill. Runorna 57 **r** och 60 **t** gå ej ned till slinglinjen, vilket troligen ej beror på någon skada utan på att de av ristaren aldrig huggits längre. 65 **k** och 66 **i** äro lätt skadade upptill. Efter 66 **i** är ytan ojämn 10 cm.; intet spår av sk efter 66 **i**. 69 **m** lutar starkt på grund av att ristaren har velat undvika en ojämnhet i stenytan. I 72 **m** äro bst något grunt huggna, dock säkert **m**. 74 **t** är skadat i toppen; bst äro svaga. Möjligen spår av sk omedelbart före 99 **s**. 106 **u** har hst skadad på mitten. 112 **s** är säkert (sv.-no.). 114 **i** är genom flagring lätt skadat nedtill. Mellan 116 **t** och 117 **i** är avståndet stort på grund av att stenytan där har varit otjänlig för ristning.

Hadorph och Peringskiöld: Sk saknas efter 4 **r**, 7 **k** och 15 **r**; 32 **i**, 33 **k**, 35 **n**, 37 **i**, 45 **i**, 48 **i**; 59 och 77 **s** (sv.-no.); 72 **i**. R. 85 anges som skadad, med endast övre bst i behåll. 106—110 **ikit**, 111—114 **riti**. — Dybeck: Sk efter 7 **k** saknas; 35 **n**, 45 **i**; sk saknas efter 48 **R**. 72 **i**, 112 **i**. — Brate: Sk saknas efter 7 **k**; 35 **n**; 112 **i**; 115—119 läses **steina**.

57—61 **ristu** bör väl uppfattas som en form av *rista*, 'rista', eftersom objektet är *mærki*. Det är emellertid ej uteslutet, att ordet här kan vara en form av verbet *ræisa*, 'resa'. — Visäte hoppar vid två tillfällen över ett **i** framför **s** (**usiti**, **rsti**). — 72—76 **metan** har diskuterats. Dybeck läser ännu i *Sverikes runurkunder* (1868) **ietan**, men rättar (i *Runa*, fol. s. 71) efter kontroll sin läsning. I uppsatsen »Roslagen. Antiqvariska anteckningar» skriver han: »Runstenen vid Rockelstad i denna socken granskades å nyo i anledning af ett utaf andre anmärkt fel i min uppfattning af inskriften (mitt ᚼᛏᛏᚾ i stället för stenens ᛉᚼᛏᛏᚾ), icke för det att jag betviflade rättelsens riktighet, utan emedan jag ville ytterligare förvissa mig om dunkelheten af ᛉ-kännestrecket, hvilket verkligen finnes *prickadt* i min första kalkering af ritningen, men sedermera ströks, enär till dunkelheten kom att jag då icke visste något att invända mot forne runlärdes godkända *ietan*. Mina öfriga rättelser funnos riktiga.» C. C. Rafn diskuterar ordets betydelse: »*ietan*, som der staaer, kan ikke være af *ítr*, præstans, som i ack. maatte hedde *ítran*; man maa derfor vist her gjentage ᚾ fra det foregaaende Ord og læse *njótan* eller *nýtan* af *njótr*, *nýtr*, duelig.»

metan är ack. sg. m. av adj. *mætr*, »anselig, værdifuld, fortrinlig, fortjent til Høiagtelse og berömmelse» (Fritzner). Det är eljest ej belagt i svenska källor.

Alla tidigare undersökare ha egendomligt nog läst 33—36 **þina**, en felläsning som föranlett en ganska kuriös diskussion. Stephens har utgått från den läsningen, då han, genom att kombinera den med en annan felläsning (**k** i st. f. **þ**), erhåller »ordet» **kina**. (Att 33 **þ** kan komma att uppfattas som **k** beror på att runan skadats upptill, se ovan.) »Kinn-stina þar (= Gin-or Ken-stones, block-stones or marking-stones, these, acc. pl.) is a parallel expression occuring on the one of the two Rockelstad stones, Upland». »The word *kinn* is quite plain in Bautil, but Liljegren has misred it *þisa stina þar*, which is nonsense» (*ONRM* 2, s. 927). I *ONRM* 3, s. 358 översätter han den inledande inskriften: »Ulf eke Thurmont let raise ken-stones (mark-stones) these after father sin (their).» Han kommenterar ordet vidare: »*Ken-runes* are therefore runes

that *ken*, mark or commemorate, and are equal to the older GIN-RUNES, while a KENSTONE is a memoreal so markt and uncommon that it shall remain as a lasting honor-pillar to the deceast.» Bugge anmärker (i *Runverser*, s. 100), att denna läsning »paa Grund af **a** i **kina**» är »usandsynlig».

þar är adverb och har i detta fall betydelsen 'här'. Adverbet *þar* betyder annars 'där'; det förekommer i U 29 med den temporala betydelsen 'därpå'.

U 208 är avfattad i metrisk form. Inskriften utgör en helming i fornyrdislag med en oregelbundenhet i sista versen. För att undgå »den uregelrette 4:de Verslinje» föreslår Bugge (*Runverser*, s. 100 f.) att uppfatta senare delen sålunda:

»***s**ynir allgóðir*
*at **s**inn faður*
***S**terkar, Véseti*
*ri[s]ti **s**tœina.»*

Men han invänder själv, att »det logiske Forhold taler herimod. Jeg finder det sandsynligt, at Runeristeren har efterlignet et ældre Vers, hvori det hed

synir allgóðir
at sinn faður C 3

uden Tilföielse af Navn.»

Även den sista av Bugge föreslagna utvägen torde icke vara alldeles nödvändig att tillgripa, då svenska paralleller till det senare versparet kunna uppletas. Jfr t. ex.

Syniʀ gærðu
*at sinn faður **s**niallan* (Sö 145).

Ulfʀ är ju ett mycket vanligt namn, och *Gamall* förekommer ett 10-tal gånger i inskrifter, se Sö 312. *Þormundr* har däremot uppenbarligen varit ett relativt sällsynt namn. Det är endast belagt fyra gånger i runmaterialet, se U 176. Vokalen i senare sammansättningsleden tecknas med **o**-runan, vilket är enda gången i detta namn. I U 180, vilken ristning också säkerligen har utförts av Visäte, förekommer emellertid namnet *Ærnmundr* skrivet **erinmontr**. Visäte brukar stundom **o**-runan, där man skulle ha väntat **u** (se E. Brate, *Svenska runristare*, s. 74). Det torde därför vara oförsiktigt att som Brate (*Runverser*, s. 100, not 9) på denna grund räkna med en uttalsförändring: »Detta uttal, som väl möjliggjorts genom den senare sammansättningsledens obetonthet, torde vara förstadiet till det *-man*, hvartill enligt O. Nielsen, *Olddanske Personnavne* s. 115 *-mundr* utvecklar sig.» Det är försiktigare att här räkna med en ristares tillfälliga skrivsätt eller skrivvanor och icke därav draga allmännare slutsatser.

Faderns namn *Sterkarr* är sällsynt i runinskrifter. Det förekommer på två andra Visätestenar, L 49 och L 50 Kålsta, Häggeby sn (samma person), och på Öl 13 (*Styrkarr*), se *Runverser*, s. 101.

De båda runristningarna ha sålunda utförts av Visäte, vilkens verksamhetsområde huvudsakligen har varit Vallentuna härad. Han har i U 208 tecknat sitt namn **usiti**. I andra inskrifter skriver han det **uisiti**, **uiseti**, **uisti** (se Sö 205, s. 181; där uppges emellertid oriktigt, att den här behandlade inskriften har formen **uisiti**). Ristarens namn skrives sålunda på fyra olika sätt.

Många för Visäte karakteristiska drag återfinnas i dessa inskrifter. Han använder svensknorska **t**- och **s**-typer, men det är anmärkningsvärt, att han vid två tillfällen i U 207 ristar »vanliga» **s**-runor. I några inskrifter använder han visserligen den sistnämnda typen, men

han brukar icke i samma inskrift använda båda runformerna. — I U 207 och 208 ristar han i båda fallen **stina**, medan han annars ofta tecknar *æi*, även i detta ord, med **ei** (se U 74). **eftʀ** är den hos honom vanliga skrivningen. För ʀ brukas ofta **r**. I **þisa stina** har Visäte den ordföljd, som i regel möter i hans inskrifter. Verbet »låta» står hos honom ofta i presens. Sk har formen av ett kort lodrätt streck, med undantag för ett sk, som utgöres av ett kors; exempel finnas i hans signerade ristningar på att han brukar båda sk-typerna. I U 208 förekommer även ett horisontellt streck som sk, se ovan. U 74 har Visäte också signerat på korsarmarna. (Jfr E. Brate, *Svenska runristare*, s. 74; von Friesen behandlar Visätes stil i *Upplands runstenar*, 1913, s. 63 f.).

På grund av att dessa stenar äro ovanligt små, gör Visätes karakteristiska ornamentik här ett något förkrympt intryck. Ristningen skulle ha krävt en större yta för att komma till sin rätt.

209. Veda, Angarns sn.

Pl. 131.

Litteratur: D 2: 116. G. O. Hyltén-Cavallius, Brev till Bror Emil Hildebrand ½ 1863 (ATA); R. Dybeck, Berättelse för år 1868 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 10; S. Bugge och E. Brate, Runverser (ATS 10), s. 340; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Sverges runinskrifter (1922), s. 69, Svenska runristare (1925), s. 12; O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 53; Oscar Montelius, Svenska runstenar om färder österut (i: Fornvännen 1914), s. 101; F. Braun, Das historische Russland im nordischen Schrifttum des X.—XIV. Jahrhunderts (i: Festschrift für Eugen Mogk, 1924), s. 164; S. B. F. Jansson, Runhällen vid Veda (i: På skidor 1939, s. 286 f.).

Äldre avbildningar: Teckning »gjord af en alldeles oöfvad Runläsare» (ATA); Dybeck, D 2: 116 (även hos Montelius a. a.); Brate foto 1904 (ATA); Jansson foto 1938 (ATA); C. Claesson foto (hos Jansson a. a.).

Runhällen är inhuggen i en brant sluttande berghäll, ungefär 125 m. VNV om Veda gård, 6 m. V om ängen och 16 m. N om den väg, som från gården går i västlig riktning. I skogsbacken bakom hällen är ett gravfält.

Första gången hällen omnämnes är i ett brev (1. februari 1863) från G. O. Hyltén-Cavallius till riksantikvarien Bror Emil Hildebrand. G. O. Hyltén-Cavallius skriver: »Då man hittills, så vidt jag har mig bekant, icke funnit Run-inskrifter inhuggna i klippor och fasta berghällar, torde det för Tit. samt för K. Antiquitets- o. Witterhets-Akademien måhända vara af något intresse att erfara, det en sådan, *hittills okänd* runskrift förekommer å ett *sluttande berg* å gården Weda, i Angarns socken af Roslagen, blott omkring 2 ½ mil ifrån Stockholm. För att förvissa mig om uppgiftens tillförlitlighet, har jag genom en alldeles oöfvad runläsare låtit taga en afritning af den nämnde runskriften, hvilken afskrift jag har äran innesluta. K. Akademien behagade sjelf deraf kunna döma, om den ifrågavarande run-slingan möjligen förtjenar att af sakkunnig person granskas och noga aftecknas, för att sålunda tjena såsom bidrag till vårt lands Runologi.»

Under sådana omständigheter är det anmärkningsvärt, att Dybeck i berättelsen för år 1868 skriver: »Vid en af dem (hednagravarna) fann jag en märkvärdig hittills obekant runhäll med fullständig inskrift, hvilken finnes afritad i årets Runhäfte.» Dybeck uppger (D 2: 116) som nyfunnen »en runristad berghäll bland hednagrafvar i så kallade Fårfällan, en bergig mindre beteshage vester om Veda gård».

Höjd 0,90 m., bredd 1,82 m. Ristningen är i stort sett väl bevarad; endast ormhuvudet har skadats. Ristningslinjerna äro relativt grunda, vilket föranlett Hyltén-Cavallius att på den »oöfvade runläsarens» avritning anteckna: »Runorna så lätt inhuggna i berget, att de blott vid klart väder framträda fullt tydligt.»